

Kalevalan avain.

Pekka Ervastin uusi teos.

Kalevalaa on sen ilmestymisestä saakka valaistu puolelta jos toiseltakin, tieteellisesti ja taiteellisesti, sanoin ja kuvin, lauluin ja sävelein. Ja aina edelleenkin se näkyy tarjoavan uutta mielenkiintoista ainehistoa sekä järjen että mielikuvituksen, sekä kansallisen ajattelemisen että yksilöllisen aavistuksen samoihin suuriin, yhteisiin päämääriin tähtäävälle toiminnalle. Eikä kummakaan. Sillä onpa Suomen kansalle vähitellen jo selvinnyt – tai on ainakin selviämässä – tuo tärkeä tietoisuus, ettei Kalevala ole mikään yksityinen kirjateos, vaan koko tämän rodun syvimmän hengen ja perustavien ominaisuuksien, sen entisen ja nykyisen, vieläpä varmasti tulevaisenkin sielun-elämän herkkä heijastelija, takanaan epäluokainen määrä muuta runoutta, tietoa, viisautta, uskoa sekä vuosituhansien koulussa kehittyntä henkistä näkemystä ja viljelystä. Kalevala näin laajemmin käsitettynä, koko Suomen kansan muinaista runoutta – ja mikseipä nykyistäkin – edustavana, on tämän heimon henkinen olemus itse, on kaikkien Suomen sukujen, kaikkien suomalais-ugrilaisten kansojen, vielä elävien ja jo hankiin hautautuneiden »pyhä kirja», niiden henkinen aatelimerkki, niiden myös epäilemättä pysyvin ja ijaisin muistopatsas maailmassa.

En tiedä, kuinka paljon Elias Lönnrot ynnä hänen aikalaisensa mahtoivat tuosta kaikesta aavistaa. Ainakin on sen täytynyt väikkyä heidän unelmissaan. Ainakin heidän suurina, profeettallisina hetkinään – he, jotka näkivät niin kauas, kuuntelivat niin syvälle maan sydämeen ja suunnittelivat sen tulevaisuutta niin korkealle – on heissä täytynyt syntyä pyhä, riemuitseva tunne siitä, että jotakin merkillistä ja ratkaisevaa oli tapahtunut, että suomalainen kulttuuri oli saanut pohjan jalkojensa alle ja ett'eivät sen parhaat saavutukset enää häilyneet ilmassa, vaan että niillä oli vuorenvankka vastaavaisuutensa kansan omassa povessa, sen omassa ominaisimmassa entisyydessä ja nykyisyydessä. Yhtä varmoja kuin voimme olla tästä, yhtä varmaa on, että tuo aavistus, joka ajan suurimmille hengille saattoi olla selvä tietoisuuskin, seuraavien vuosikymmenien kuluessa paljon sumentui. Tuli väliin politiikka, tuli puolue-elämä. tulivat kaikki uudet yhteiskunnalliset kysymykset, jotka vaativat kansakunnan huomiota osakseen. Samalla tapahtui kokonainen mullistus ensin sivistyneen, sitten laajemmankin yleisön maailmankatsomuksessa. Oltuaan kansallisromanttinen, kristillinen ja spiritualistinen, muuttui se kansallisrealistiseksi, epäkristilliseksi ja materialistiseksi. Oli luonnollista, että tämä ei voinut olla eduksi Kalevalan henkisemmälle tutkimukselle, yhtä vähän kuin ymmärtämyksellekään. Oikea-oppisen realistin silmälaseilla katsottuna sen tietysti täytyi olla vain kappale vanhaa, väistyvää kansallista romantiikkaa, korkeintaan omiaan vain Suomen kansan muinaista etnografista elämää, sen lapsellista henki-uskoa ja haihattelevaa mielikuvitusta valaisemaan.

Mutta kipinä kyti, siemen iti hiljaisuudessa. Käänte tapahtui oikeastaan jo 1890-luvulla. Etupäässä kulkivat Suomen taiteilijat. Kansainvälisen viljelyksen yleismailta takaisin oman kansanhenkensä alkuhetteisiin syventyessään he luonnollisesti eivät voineet sivuuttaa Kalevalaa. Sitäpaitsi oli koko ajanhenki äkkiä muuttunut mystilliseksi, uusromanttiseksi. Sen vaikutuksen alaisena luo Sibelius sävelrunoutensa, Gallén-Kallela värimaailmansa, aluksi pienen, sitten aina avartuvan piirin ihailtavaksi, kunnes siihen vähitellen liittyy riemuiten koko Suomen kansa. Samalla tulee myös Aleksis Kiven romanttisempi, aavistelevampi ja mielikuvituksellisempi puoli oikeuksiinsa. Lähestytään yhä enempi Suomen sydäntä ja ymmärretään, että se ainoastaan väkevän sisäisen näkemyksen tietä on mahdollista.

Tieteellinen tutkimus ei ole meillä jaksanut seurata tuon taiteellisen kehityksen mukana, arvattavasti siksi, että sen henki on ollut niin pääasiallisesti analyyttinen eikä synteettinen. Se saavutukset ovat olleet keräilijäin, sen tulokset kansatieteilijäin ja niin sanoakseni tekstikriitikkojen saavutuksia ja tuloksia. On puuttunut tietäjän silmää, joka olisi tunkenut aikojen syvyyksiin. Arvattavasti on tästäkin osaltaan johtunut, ettei sillä myöskään ole ollut suomalaiseen kansallishenkeen

samaa sytyttävää vaikutusta kuin yllämainitulla ja yleensä kalevalaisen hengen maailmoista kumpuavalla taiteellisella toiminnalla. Aivan toisella mielenkiinnolla seurasi sivistynyt yleisömme jo aikaisempaakin Kalevala-tutkimustamme, Ahlqvistin ja Julius Krohnin väittelyjä sen runouden kotiperästä, Cygnaeuksen ja Peranderin esteettisiä arvioimisia, M. A. Castrénin, Otto Donnerin y.m. suomensukuista ajattelua, joka sekin tässä laajemmassa ymmärteessä kuuluu kansalliskalevalaiseen tiedepiiriin. Kalevalan tieteellinen tutkimus on yleensä käsitetty eräiden erityis-oppineiden ja lähinnä heitä yhdistävän Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran asiaksi.

Tuntuu siltä kuin tuo aika nyt olisi päättymässä. Oireina siihen pitäisin esim. par'aikaa syntymässä olevaa Kalevala-seuraa, jonka tarkoitus on yhdistää kaikki kalevalaisen hengen läpitunkemat tiedemiehet ja taiteilijat saman katon alle. Samoin sitä, että Kalevalaa kautta maan on opittu yhä enemmän rakastamaan meidän ainoana todellisena kansalliskirjanamme, että sen ilmestymisen vuosipäivää on ruvettu yhä yleisemmin viettämään meidän ainoana todellisena kansallispäivänämme, että Elias Lönnrotin ylevä hahmo on kohonnut yhä korkeammalle Suomen kansan tietoisuudessa ja että suomenkielen ja suomalaisen kirjallisuuden kehitystä voidaan ilman hänen elämäntyötään aina vähemmin ajatella. Uskon, että maamme seisoo uuden kansallisen herätyksen kynnyksellä ja että tuo herätys on oleva sisimmältä hengeltään kalevalainen.

Todistuksena siitä, kuinka erilaiset aatepiirit ja maailmankatsomukset voivat löytää syntysanansa Kalevalasta on osaltaan myös se viime joulukuksi ilmestynyt teos, jonka nimi on tämän kirjoituksen otsakkeena.

Pekka Ervast, meidän tunnetuin teosofimme, Suomen Teosofisen Seuran ylisihteeri ja aikakauslehti »Tietäjän» monivuotinen toimittaja, on ottanut valaistakseen Kalevalaa salatieteellisesti.

Tekijä itse lausuu sen tarkoitusperästä alkusanassaan:

»Tämä kirja puolustaa ja kunnioittaa kaikkea sitä Kalevalassa, jota nykyaikainen sivistyksemme enimmäkseen pitää tuulesta temmattuna: sen satuja, sen ihmeitä, sen liotteluja, sen luonnottomuuksia, ja lukija havaitsee ensi riviltä, että kirjan tekijä on tosissaan.

Tuntien oman vähäpätöisyytensä niiden oppineiden rinnalla, jotka ovat Kalevalaa tutkineet ja selittäneet, ei tekijä tähän työhön olisi uskaltanut ryhtyä, ellei hänellä olisi vakaumus ja näkemys siitä, että Kalevalan todellinen sisältö sittenkin on jäänyt oppineilta huomaamatta.

Tällä sanallaan hän ei suinkaan väitä, että hänen oma tietonsa Kalevalan todellisesta sisällöstä olisi tyhjentävä tai erehtymätön; hänen käsityksensä on epäilemättä sekä vaillinainen että korjauksia kaipaava, mutta oikein ymmärrettynä se avaa uusia uria vastaiselle tutkimukselle».

Aivan ilman edeltäjiä hän ei kuitenkaan ole ollut. Sellaisiksi lukee hän suomalaisen Martti Humun lentolehtisen »Kalevalan sisäinen perintö», samoin ulkomaalaisten Herman Hellnerin ja Rudolf Steinerin jonkun Kalevalaa koskevan teosofisen kirjoituksen ja esitelmän. Mieltäkiinnittäväintä suomalaiselle yleisölle lienee, että itse teosofisen liikkeen perustaja *H. P. Blavatsky* on pitänyt Kalevalaa ihmiskunnan »pyhien kirjojen» joukkoon kuuluvana. Pääteoksensa *Salaisen Opin* ensimmäisen osan mottona hän on käyttänyt eräitä säkeitä muinais-intialaisesta Rig Veedasta, toisen osan mottona taas otteita Kalevalan ensimmäisestä runosta. Onpa hän julaissut siitä kokonaisen aikakauskirja-artikkelinkin otsakkeella »Kalevala, suomalaisten kansallis-eepos», jossa hän m.m. sanoo: »Kalevalan syvempi ja esoteerisempi merkitys on taistelu valon ja pimeyden, hyvän ja pahan välillä. Kalevalaiset silloin edustavat valoa ja hyviä voimia, ja pohjolaiset pahoja voimia. Verrattakoon tätä Ormuzdin ja Ahrimanin, arjalaisten ja rakshasein, pandujen ja kurujen väliseen taisteluun.»

Tekijä on täysin selvillä Kalevalan nykyisen tieteellisen tutkimuksen saavutuksista. Hän tuntee Kaarle Krohnin kannan, joka lähinnä esiintyy hänen teoksissaan *Suomen suvun uskonnot* ja *Suomalaisten runojen uskonto* ja jonka tulokset ovat, että »kaikille suomalais-ugrilaisille kansoille yhteinen uskonnonmuoto on omien manalle menneitten esi-isien palvonta», että muinaissuomalaisten uskonto taas oli osaksi animismia, s.o. luonnon sielullista elävöittämistä, osaksi manismia, s.o. juuri yllämainittua vainajien henkien palvontaa, osaksi shamanismia, s.o. uskoa yliluonnollisilla ominaisuuksilla varustettuihin poppamiehiin. Hän tietää myös meidän oppineen maailmamme vielä

yleensä samalle kannalle asettuvan. Kuitenkin uskaltaa hän pysyä rohkeasti omalla salatieteellisellä kannallaan, joka on lyhyesti sanoen, ja erästä tekijän lausepartta käyttääksemme, se että Kalevalan »muodon – olkoonpa vaikka animistisen – sisällä piilee vanhojen suomalaisten tietäjien mysteriotietoa näkymättömän maailman salaisuuksista». Mutta juuri tuohon sisällykseen, tuohon salatietoon eivät Kalevalan uskontotieteellisetkään tutkijat ole vielä tunkeutuneet. Ja siten he ovat joutuneet sille merkilliselle kannalle, että kaikki, mitä me Kalevalassa ihailemme, olisikin vain »runollisesti verhottua kristin-uskoa», kuten Kaarle Krohn sanoo, vieläpä että sen sisällys ei olisikaan oikeastaan suomalaisen hengen tuotetta, vaan germanilaista lahjatavaraa, lännestä päin tulleiden kuninkaiden ja sankarien tänne tuomaa, joten Kalevalan sankarit eivät olisikaan olleet suomalaisia, vaan vieraita viikinkejiä, ja Suomen kansan tietäjähaaveet olisivatkin kotoisin muualta, ei kansamme sydäimestä!

Tällaiset nykyisen »tieteellisen» tutkimuksen tulokset edessään voi tekijä todellakin hyvällä syyllä huudahtaa: »Nyt on meidän vuoromme astua näyttämölle!»

Meidän? Kenenkä meidän?

Kaikkien meidän, sanoo Pekka Ervast, jotka näemme Kalevalassa semmoista, mitä toiset eivät vielä ole aavistaneet, meidän, jotka uskomme Kalevalasta sitä, mitä se itse uskoi Väinämöisestä. Nyt on meidän korotettava äänemme ja huudettava – omallekin sydämellemme.

Ja mitä me sille huudamme sitten?

Pekka Ervast sanoo sen näin: »Ole rauhassa! Mitään ei ole menetetty, sillä mitään ei ole vielä ollut löydettyäkään. Eivät edes tieteelliset saavutukset vielä ole lopussa. Vielä tullaan tekemään huomioita ja löytöjä, jotka kumoovat nykyisiä johtopäätöksiä. Mutta mitä niistä! Kalevalan todellinen arvo on toisaalla. Sen todellinen arvo on sen omassa salatussa sisällyksessä.»

Näistä ja muista samantapaisista sieluntarpeista on tämän toistaiseksi ainoalaatuisen teoksen synty etsittävä.

Valitettavasti eivät lehtemme palstat riitä edes sen ylimalkkaisimmalle selostamiselle, eikä näiden rivien tarkoitus olekaan ollut muu kuin kiinnittää suomalaisen ja ei-teosofisenkin yleisön huomiota sen ilmestymiseen ja olemassa-oloon. Pyydän vain omana vakaumuksenani lausua, että se epäilemättä on sana paikallaan, että se varmaan on omiaan Kalevalan yleistä käsitystä meillä sekä syventämään että laajentamaan, ennen kaikkea henkevoittämään. Ja jo sellaisena on jokainen Kalevalan ystävä ja ihailija sen ilmestymistä mielihyvällä tervehtivä.

Ainakin olen omasta puolestani lukenut tämän 488 sivun laajuisen kirjan mitä suurimmalla mielenkiinnolla, yhtyen täydellisesti sen pääasialliseen, Kalevalaa mystilliseltä kannalta käsittävään sisältöön. Yksityisseikoistahan voi olla eri mieltä, mutta jo itse kirjan henki ja tarkoitusperä ovat sympaattiset, uskoisin, jokaiselle suomalaiselle, ennen muita jokaiselle suomalaiselle kirjailijalle, taiteilijalle ja yleensä sisäistä näkemystä omaavalle kansallisuutemme harrastajalle. Sitäpaitsi on sen kirjallinen muoto moitteeton, sen tyyli tyyntä, tasaista ja huoliteltua. Pekka Ervast ei ole mielestäni vielä koskaan näin hyvin kirjoittanut. Senkin, joka ei ehkä hyväksy kaikkia hänen salatieteellisiä johtopäätöksiään, täytynee ihmetellä hänen laajoja uskontohistoriallisia tietojaan ja samalla sitä harrasta syventymistä aineesensa, josta teos kauttaaltaan on todistuksena.

Teosofinen liike on yleensä luonteeltaan kansainvälinen. Ei ole varmaankaan oleva merkityksetöntä, että se meillä on tavannut näin kansallisen pohjan ja tutkimus-alan, yhtä vähän kuin on merkityksetöntä, että suomalainen lukija tämän kirjan kautta saa tutustua eräisiin tämän liikkeen päätötuuksiin ikäänkuin omasta ikkunastaan.

Eino Leino.